



**CUMHURİYET DÖNEMİNDE YURT DIŞINA ÖĞRENCİ GÖNDERME FAALİYETLERİ
VE "TALHA SABUNCU" ÖRNEĞİ**

Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL*

Mustafa DOĞAN**

ÖZ

Modernleşme hareketlerinin toplumsal yansımalarından birisi olan yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetlerinin, Avrupa'da meydana gelen teknik ve ilmi gelişmeleri yerinde takip etmek ve mümkünse bu gelişmelerin Türkiye'ye getirilmesini sağlamak gibi bir amaçla yapıldığı söylenebilir. Özellikle Avrupa Devletleri ile yapılan çeşitli savaşlarda Osmanlı ordularının yenilgi alması, Osmanlı devlet adamlarını çeşitli çözüm arayışlarına sevk etmiştir. 18. yy'ın ikinci yarısından sonra başlayan yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri, bu arayışın sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı döneminde başlayan yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri Cumhuriyet sonrasında da devam etmiştir. 1929 yılında çıkarılan 1416 sayılı kanunla birlikte, yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetlerinin daha düzenli ve programlı bir şekilde yapıldığı görülmektedir. İlgili kanunundan sonra pek çok öğrenci eğitim amacıyla yurtdışına gönderilmiştir. Öğrencilerin büyük bir kısmının burslu olduğu Cumhuriyet sonrası dönemde, yurtdışına gönderilen öğrencilerin eğitim gördükleri alanlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınma ve modernleşme süreçleri ile örtüşmektedir. Cumhuriyet döneminde eğitim için yurtdışına giden öğrenciler başta Almanya olmak üzere Fransa, Belçika, İsviçre, İngiltere, Avusturya, İtalya, Macaristan, Çekoslovakya, İsveç ve Polonya gibi Avrupa ülkelerine gönderilmiştir. Ayrıca modern dünyanın yükselen iki önemi devleti olan ABD ve Japonya gibi devletlere de yurtdışı eğitimi için öğrenciler gönderilmiştir. Amerika'ya gönderilen az sayıda öğrenci iktisat, bankacılık, petrol ve maden mühendisliği gibi alanlarda eğitim görmüştür. Amerika'ya gönderilen öğrencilerden birisi de 1929 yılında Robert Kolejindeki eğitimini bitiren Talha Sabuncu'dur. 1931 yılında Amerika'nın New-York şehrine giden Talha Sabuncu, Columbia Üniversitesinin iktisat kürsüsünde doktora eğitimin tamamlayarak Türkiye'ye dönmüştür. Türkiye'ye döndükten sonra Ticaret Vekâletinin çeşitli birimlerinde görev alan Talha Sabuncu, Petrol Ofisi gibi Türkiye'nin önemi kurumlarından birisinin kuruculuğunu üstlenmiştir. Bu makalede Talha Sabuncu'nun yurtdışı eğitim faaliyetleri ve eğitimi sonrasında mesleki hayatı hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yurtdışı Eğitimi, Cumhuriyet Dönemi, Talha Sabuncu

**STUDENT SENDING ACTIVITIES ABROAD IN THE REPUBLIC PERIOD AND THE
EXAMPLE OF "TALHA SABUNCU"**

ABSTRACT

Modernization act of someone who is sending students abroad to the activities of the social reflection, to follow up on-site technical and scientific developments occurring in Europe and said that made possible a purpose such as to ensure that these developments brought to Turkey. The defeat of the Ottoman armies in various wars, especially with the European States, prompted the Ottoman statesmen to seek various solutions. The activities to send students abroad after the second half of the 18th century emerged as a result of this search. The activities to send students abroad, which started in the Ottoman period, continued after the Republic. With the law numbered 1416 enacted in 1929, it is seen that the activities of sending students abroad are carried out more regularly and programmatically. After the relevant law, many students were sent abroad for educational purposes. Students in the aftermath of the

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, kubilaygul@gmail.com, Orcid ID: 0000-0001-9829-1819

**Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, musstfadogan@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-9591-9735

Republic that a large part of the scholarship, they see the students sent abroad for training, coincides with the development and modernization process in Turkey. Students who went abroad for education in the Republican period were sent to European countries such as Germany, France, Belgium, Switzerland, England, Austria, Italy, Hungary, Czechoslovakia, Sweden and Poland. In addition, students were sent to foreign countries, such as the USA and Japan, which are the two emerging importance states of the modern world. Few students sent to the United States have been trained in fields such as economics, banking, petroleum and mining engineering. One of the students sent to America is Talha Sabuncu, who finished his education at Robert College in 1929. In 1931, America's leading to the city of New-York Talha Sabuncu, by completing a doctorate in economics chair of Columbia University and returned to Turkey. Talha SABUNCU involved in various units of the Ministry of Commerce After returning to Turkey, one of Turkey's Petrol Ofisi has assumed importance as the founder of the institution. In this article, information is given about Talha Sabuncu's education abroad and his professional life after his education.

Keywords: Study Abroad, Republican Period, Talha Sabuncu

GİRİŞ

Osmanlı modernleşmesi, Avrupa devletleri karşısında gerileyen imparatorluğun her geçen gün daha fazla artan sorunlarına çözüm arayışının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yönetici sınıfın içeride ve dışarıda oluşan siyasi dengeleri sürekli gözeterek yürüttükleri bu dönem, başından sonuna kadar gelgitlerle devam eden bir süreçtir (Koçak, 2006: 72). Avrupalı devletler karşısında alınan yenilgilerden sonra yaşanan toprak kayıpları, devlet adamlarını Batı'nın askeri ve teknik alandaki üstünlüğünü kabul etmek durumunda bırakmıştır (Şarman, 2019: 1). Özellikle II. Viyana Kuşatmasından (1683) sonra ortaya çıkan gelişmeler ve yaşanan kayıplar, Osmanlı devlet adamlarını yanı başlarında büyüyen Avrupa'yı daha yakından takip etmeye zorlamıştır (Berkes, 2014: 38-41). Bu amaç doğrultusunda yapılan ıslahat çalışmalarının en önemli adımlarından birisi de batılı tarzda okulların açılması olmuştur (Şarman, 2019: 2). Osmanlı Devleti'nde açılan modern eğitim kurumlarının temel amacı, ihtiyaç duyulan devlet adamlarının yetiştirilmesini sağlamak olmuştur (Somel, 2010: 80).

Modernleşme çabalarına bağlı olarak açılan mekteplerin sayısı hızla artarken, Avrupa'da meydana gelen yenilikleri yerinde görmek ve yeniliklere öncülük edecek kadroları yetiştirebilmek amacıyla yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri de aynı dönemde başlamıştır (Erdoğan, 2009: 47). Lale Devrinden sonra ilk defa yurtdışına öğrenci gönderilirken, II. Mahmut döneminde (1834) Viyana, Paris ve özellikle Londra gibi başkentlere askeri öğrenci ve subay gönderilmiştir. Batılı tarzda açılan okulların yeteri kadar mezun verememesi, ders verecek öğretim elemanı bulunamaması gibi nedenler, Avrupa'ya öğrenci gönderilmesini zaruri hale getirmiştir (Akyüz, 2001: 141). II. Mahmud döneminde Avrupa'ya 71'i Müslüman, 18'gayrimüslim olmak üzere toplam 89 öğrenci gönderilmiştir. Bu öğrencilerin büyük bir kısmı askeri okullara ve mühendishanelere mensup öğrenciler arasından seçilmiştir (İçke, 2015: 21). Tanzimat dönemine kadar yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetlerinin daha çok askeri amaçlarla olduğu görülmektedir. Tanzimat sonrası dönemde ise modernleşme hareketlerinin askeri alandan sivil alana kaymasıyla birlikte, sivil amaçlı kurulan okullardan mezun olan öğrenciler de eğitim amacıyla yurtdışına gönderilmiştir (Yıldırım, 2005: 28). II. Mahmud döneminde başlatılan Avrupa'ya öğrenci gönderme faaliyetleri, modernleşme faaliyetlerinin yoğunlaştığı 19.yy boyunca devam etmiştir (İçke, 2015: 21).

Osmanlı Devletinde modernleşme çabalarının sonucu olarak başlayan yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti döneminde daha planlı ve kararlı bir şekilde devam ettirilmiştir (İçke, 2015: 34; Ulu, 2014: 496). Cumhuriyetin kuruluşundan sonra eğitim faaliyetlerinin en önemli işlevi siyasal ve toplumsal yapıda meydana gelen değişiklikleri ve bu süreçte kabul edilen yeni değerleri toplumun geneline yayarak Cumhuriyetin devamlılığını sağlamak olmuştur (Akyüz, 2001: 300; Aslan, 2014: 47). Bu amaçla modern bir devlet ve toplum yapısı oluşturmak için milli, çağdaş ve laik bir eğitim sistemi kurulmasına öncelik verilmiştir. Eğitimin her boyutuyla ilgili olarak kanunlar çıkarılmış ve milli nitelikleri belirginleşen bir eğitim politikası izlenmeye başlanmıştır. Bu sayede milli bilince sahip, Cumhuriyet değerlerine bağlı, muasır medeniyetlerin seviyesine ulaşmayı hedefleyen bir nesil yetiştirilmek istenmiştir. Bu doğrultuda eğitim faaliyetlerinin her kademesinde köklü yenilikler yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde yapılan yenilik hareketlerinin eğitim faaliyetleriyle birlikte ele alındığı düşünülecek olursa, bu dönemde yapılan yenileşme hareketlerinin eğitim karakterli olduğunu söylemek mümkündür (Yıldırım, 2005: 47). Cumhuriyetin ilanından sonra üst yapıda gerçekleştirilen yeniliklere paralel olarak, eğitim alanında da yeni düzenlemeler yapılmıştır. Böylelikle inkılapların kalıcı olması ve yeni Türkiye'nin gelişip kalkınması için gayret edilmiştir (İçke, 2015: 40).

Cumhuriyet Türkiye'sinin eğitim faaliyetlerine verdiği önemi en iyi ifade eden örnek olay, Milli Mücadelenin en şiddetli çarpışmalarının olduğu bir dönemde eğitim faaliyetlerinin görüşülmesi amacıyla toplanan Maarif Kongresi'dir (Ulu, 2014: 498). 15 Temmuz 1921 tarihinde Ankara'da toplanan Maarif Kongresi'ne yurdun her tarafından 250'den fazla erkek ve kadın öğretmen katılmıştır. Mustafa Kemal Paşa bizzat bu kongreye katılarak, kongrenin açılış konuşmasını yapmıştır. Konuşmasında "*Türkiye'nin milli maarifini kurması*" gerektiğini söylemiş ve öğretmenleri "*Gelecekteki kurtuluşumuzun saygıdeğer öncüleri*" olarak tanımlamıştır (Akyüz, 2001: 292-293).

Cumhuriyet sonrası eğitim faaliyetleri için Tevhid-i Tedrisat Kanununun çıkarılması bir dönüm noktası olmuştur. Birbirinden bağımsız olarak faaliyet yürüten ve dağınık bir görünüm arz eden eğitim kurumları 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Maarif Nezaretine bağlanmıştır. Bu sayede eğitimle ilgili bütün faaliyetler devlet kontrolüne alınmıştır (Yıldırım 2005: 47). Böylelikle kabul edilen 429 ve 431 sayılı kanunlar ile eğitim öğretim faaliyetlerinin laikleştirilmesi yolunda önemli bir adım atılmıştır. 430 sayılı Tehvid-i Tedrisat kanununun kabulünden sonra meslek okulları dışında kalan bütün eğitim öğretim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmıştır (İçke, 2015: 41).

Atatürk döneminde planlanan kalkınma hamlelerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan eğitimli insanların yetiştirilmesi eğitim faaliyetlerinin en temel amaçlarından birisi olmuştur. Atatürk, ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda yer alabilecek insan gücünün karşılanabilmesi için öğrencilerin üretim alanlarında üretken ve verimli olabilecek şekilde yetiştirilmelerini istemiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla (1926) eğitim öğretim kurumlarının tek bir çatı altında birleştirilmesi, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin kalkınma hamlelerine uygun eğitim politikaları geliştirebilmesini bir hayli kolaylaştırmıştır. Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı dönemi ıslahatlarının aksine köklü reformlar yaparak, daha hızlı bir modernleşme sürecine girmiştir (Yıldırım, 2005: 46).

Cumhuriyet sonrası dönemde inkılapların ruhunu özümsemiş ve ülkenin kalkınmasına hizmet edebilecek kişilerin yetiştirilmesine önem verilmiştir. Bu doğrultuda Osmanlı modernleşme hareketleriyle birlikte başlayan yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri Cumhuriyet sonrası dönemde de devam etmiştir (Ulu, 2014: 496). Yurtdışı eğitimi yeni devletin sürdürülebilir kalkınma hamlesi için gerekli olan eğitilmiş insan yetiştirme amacına uygun olarak, dönemin eğitim politikalarının önemli bir ayağı olarak görülmüştür (Yıldırım, 2005: 46). Nitekim Birinci Dünya Savaşı yıllarında ve Milli Mücadelenin yaşandığı sıkıntılı dönemlerde bile yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri sürdürülmüştür (Kırpık, 2015: 16). Osmanlı döneminde eğitim için yurtdışına gönderilen veya kendi imkânları ile yurtdışına giden öğrencilerden başarılı ama maddi imkânları yeterli olmayanların, 'Milli Hükümet' hesabına nakdi kefalet vermek şartıyla öğrenimleri tamamlamalarına müsaade edilmiştir (BCA, 30.18-1.1. 5.21.4, 1922).

Eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması ve kalkınma hamleleri ve eğitim faaliyetleri arasındaki ilişkinin kurulabilmesi için yabancı uzmanlardan da destek alınmıştır. 1924 ve 1925 yıllarında Türkiye'ye gelen John Dewey ve Albert Kühne gibi uzmanlar, mesleki gelişim ve öğretilerin yetiştirilebilmesi için yurtdışına öğrenci gönderilmesinin yerinde olacağı şeklinde tavsiyelerde bulunmuşlardır. John Dewey yabancı ülkelere öğrenci gönderilmesi konusunda ilk defa rapor hazırlayan eğitimcidir. Dewey, hazırladığı raporda öğrencilerin dışında öğretmenlerin de 'Batı' ülkelerine gönderilmesi gerektiğini, eğitim için yurtdışından getirilecek eğitimcilerle eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir (Şarman, 2019: 16-17).

Cumhuriyet döneminde yürütülen yurtdışı eğitim faaliyetleriyle yeni açılan okulların öğretim elemanlarının yetiştirilmesi hedeflendiği gibi, Türkiye'nin kalkınma hamlelerine destek olacak bilim insanları da yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren maddi imkânları kısıtlı, fakat yetenekli ve becerikli öğrenciler yüksek tahsil yapmaları için yurtdışına gönderilmeye başlanmıştır (İçke, 2015: 47). 1923 yılında 5. Hükümet programında yurtdışına gönderilecek öğrencilerden bahsedilmiş ve bu çerçevede 1924 yılında yurtdışına gönderilecek öğrenciler için bir sınav yapılmıştır. Bu sınav sonucunda seçilen öğrenciler Türkiye Cumhuriyeti'nin yurtdışına gönderdiği ilk öğrenci kafesi olmuştur (Kırpık, 2015: 16). 1925 yılında Ticaret Vekâleti yurtdışına gönderilecek öğrenciler için bir talimatname hazırlayarak Bakanlar Kurulu'na sunmuştur. Bakanlar Kurulu'nda alınan kararla bu talimatname kabul edilmiştir (BCA, 30-18-1-1/15.57.5, 1925). Ayrıca 10.08.1927 tarihinde yurtdışına tahsil için gönderilen öğrencilerin işlerine bakacak müfettişlerin görevlerine ait bir nizamname yayınlanarak, yurtdışına gönderilen öğrencilerin teftişi ile ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir. İlgili nizamnamede yer alan: "*Ecnebi memleketlere tahsile veya ikmal-i tahsile gönderilen talebeye ait işleri idare itmek üzere Maarif Vekâletinin Avrupa'da talebe müfettişleri bulunur. İcabında doğrudan doğruya diğer vekâletlerle de muhabereye salahiyyəttardır*" (BCA, 30-10-0-0/143-24-4, 1927) ifadeleri, yurtdışı eğitim faaliyetlerinin Maarif Vekâleti tarafından kontrol edildiğini göstermektedir.

1923 yılından itibaren pek çok kurum yurtdışına öğrenci göndermiştir. Bu durumun ortaya çıkardığı düzensizliklerin giderilmesi amacıyla yeni bir kanun yapma ihtiyacı doğmuştur (Kırpık, 2015: 16). Bu amaçla 08.04.1929 tarihinde TBMM'de kabul edilen "*Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun*" (1416 Sayılı Kanun, 1929), 16.04.1929 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çıkarılan bu kanunla yurtdışına öğrenci gönderilmesine dair usul ve esaslar belirlenerek, yurtdışı eğitim faaliyetleri belli bir plan ve program dâhilinde gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

1923-1938 yılları arasında Türkiye'nin yabancı devletlerle geliştirdiği siyasi ve ekonomik ilişkilere bağlı olarak Almanya başta olmak üzere, Fransa, Belçika, İsviçre, İngiltere, Avusturya, İtalya, Macaristan, Çekoslovakya, İsveç ve Polonya gibi ülkelere öğrenci gönderilmiştir (İçke, 2015: 169). Ayrıca bu dönemde dünyanın uzak iki bölgesinde olmakla birlikte, siyasi ve ekonomik kapasitesi her geçen gün artan Amerika ve Japonya gibi ülkelere de öğrenciler yollanmıştır (Maarif İstatistikleri, 1935: 470).

1923-1938 yılları arasında Amerika'ya toplam 60 öğrenci gönderilmiştir. 1931-1938 yılları arasında ise yurtdışı eğitimi için Amerika'ya giden öğrenci sayısında daha fazla artış olmuştur. Bu durumu II. Dünya Savaşı öncesi Avrupa'da meydana gelen siyasi ve askeri sorunlarla ilişkilendirmek mümkündür.

Kısıtlı imkânlarla rağmen, Maarif Vekâleti ve MTA gibi kurumlar tarafından eğitim amacıyla Amerika'ya gönderilen öğrencilerin Missouri, Harvard, Colorado, Columbia, Chicago, Cornell ve Boston Üniversitelerine gönderildiği görülmektedir (İçke, 2015: 197). Amerika'ya gönderilen öğrencilerin Maden, Petrol, Jeofizik, Jeoloji, Elektrik ve İnşaat gibi Mühendislik dallarının yanında Antropoloji, Sosyoloji, Bilim Tarihi, İktisat ve Hukuk gibi Sosyal Bilim alanlarında da eğitim görmüşlerdir (İçke, 2015: 198-199).

Bu öğrencilerden birisi de 1931-1935 yılları arasında Amerika'da iktisat alanında doktora eğitimi alan Talha Sabuncu'dur. Bu çalışmada Amerika'ya gönderilen öğrencilerden birisi olan Talha Sabuncu'nun yurtdışı eğitim faaliyetleri ve mesleki hayatı ele alınmıştır. Yurtdışında eğitim gören pek çok öğrenci gibi Talha Sabuncu da ülkesine dönerek çeşitli görevlerde bulunarak ülkesine hizmet etmiştir. Petrol Ofisi'nin kurucu müdürü olarak görev yapması, Talha Bey'in meslek hayatının en önemli süreçlerinden birisi olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Talha Sabuncu'nun eğitim sürecinin ve mesleki hayatının ele alındığı bu çalışmanın, Cumhuriyet sonrası dönemde yürütülen yurtdışı eğitim faaliyetlerinin daha iyi anlaşılabilmesine katkı sunması beklenmektedir.

TALHA SABUNCU¹

Talha Sabuncu 1904 yılında Şebinkarahisar'da doğmuştur. Babası Mustafa Sabuncu, Annesi ise Nazire Hanım'dır. Babası Mustafa Sabuncu, medrese eğitimi görmüş, Milli Mücadele sürecinde Şarki Karahisar Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin ilk yöneticileri arasında yer almıştır. Dedesi Hacı Mehmet Efendi 1272 (1856) yılında Şebinkarahisar'da dünyaya gelmiştir. Talha Sabuncu'nun dedesi Hacı Mehmet Efendi, Şebinkarahisar'da manifatura ticaretiyle uğraşan ve eşraftan ticaret erbabıdır. Harnapazade ya da Sabuncuzade lakabıyla anılan Hacı Mehmet Efendi'nin Mustafa, Ali, Osman adında üç oğlu ve Sabriye adında bir kızı olmuştur. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Osmanlı Devleti'nin Doğu Cephe'sinde savaştığı Çarlık Rusya ordusunun Gümüşhane'nin Şiran ilçesine kadar gelmesi üzerine, Hacı Mehmet Efendi aile efradını

¹ Araştırmanın bu bölümünde 14.02.2020 tarihinde Talha Sabuncu'nun yeğeni Polat Sabuncu (74) ile yapılan mülakattan istifade edilmiştir.

da alarak Kayseri'ye göç etmiştir. Bolşevik İhtilali'nden sonra Rus Ordusu geri çekilip Şebinkarahisar'ın işgal olasılığı ortadan kalkınca, Kayseri'ye göç edem Hacı Mehmet Efendi çocuklarından Mustafa ve Ali'yi Şebinkarahisar'a göndermiş, kendisi de İstanbul'a giderek Üsküdar ilçesine yerleşmiştir.

İstanbul'da yerleşen Hacı Mehmet Efendi, bu dönemde Eminönü Mısır Çarşısı çevresinde bulunan tarihi Sabuncu Han'ı satın almıştır. Bir müddet Hacı Mehmet Efendi'nin mülkiyetinde kalan Sabuncu Han'ın, 1933 yılındaki "Soyadı Kanunu'yla" birlikte ailenin soyadı tercihinde etkili olduğu ve "Sabuncu" soyadının da buradan geldiği düşünülmektedir. Zira aile tarihinde ve Şebinkarahisar yöresinde sabun imalatçılığı ve sabun ticareti bulunmamaktadır.

Talha Sabuncu'nun dedesi olan Hacı Mehmet Sabuncu'nun, eğitime çok önem veren aydın bir kişi olduğu görülmektedir. Aile fertlerinin eğitimini önemseyerek oğlu Mustafa'dan olan torunları Talha Sabuncu'yu Robert Kolej'de, Talat Sabuncu'yu İstanbul Ticaret Mektebi'nde, Necmettin Sabuncu'yu İTÜ İnşaat Fakültesi'nde (1934 mezunu), oğlu Ali'den torunu Mahmut Sabuncu'yu Robert Kolej'de okutmuştur.

Talha Sabuncunun Eğitim Hayatı ve Yurtdışı Eğitim Faaliyetleri

Talha Sabuncu Şebinkarahisar'da rüştüye bitirmiştir. 1924'te Dedesi Hacı Mehmet Efendinin sağladığı imkânlarla İstanbul'a gidip Robert Kolej'ine başlamıştır (Sabuncu, 2013: 161). 1930 Haziran'ında mezun olduktan sonra eğitimine yurtdışında devam etmek istemiştir. Bu amaçla mezuniyetinden bir yıl sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na dilekçe ile başvurarak eğitimine Amerika Birleşik Devletleri'nde devam etmek için izin ve destek talebinde bulunmuştur (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 46, 1935).

Milli Eğitim Bakanlığı durum hakkında bilgi almak üzere Robert Kolej'i'ne bir yazı göndermiştir. Kolejin 20 Haziran 1931 tarihinde verdiği cevapta:

"Bay Sabuncuoğlu Talha, 1924 yılının Haziran ayından 1930 Haziranına kadar Robert Akademisinin bir öğrencisiydi ve Eylül 1926 ve Haziran 1930 dönemi Robert Koleji mezunudur. Ekte kendisinin transkript kaydı bulunmaktadır. Amerika'daki eğitimi için Sabuncuoğlu Talha Bey'e tavsiyede bulunmaktan memnuniyet duyarız."

denilmiştir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 44, 1935). Ayrıca Talha Bey'in transkripti de belgeye eklenmiştir. Bu belgeye göre kendisinin 10 üzerinden 8.325 gibi yüksek bir ortalama ile mezun olduğu anlaşılmaktadır (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 45, 1935).

Tablo 1. Talha Sabuncu'nun Robert Kolejinde aldığı dersler.

Birinci Sınıf 1926-1927	İkinci Sınıf 1927-1928
1. Özel Fonetik	1. İngilizce
2. İngilizce	2. Yerel Dil (Türkçe)
3. Yerel Dil (Türkçe)	3. Fizik
4. İş İngilizcesi	4. Tarih
5. Kitap Tutma	5. Fransızca

6. Tarih 7. Müzik 8. Türk Tarihi 9. Fonetik 10. Fransızca 11. Almanca (Başlangıç) 12. Ekonomik Organizasyon 13. Arapça Avarge (Ortalama): 8,3	6. Almanca (Birinci Sınıf) 7. Muhasebe 8. Fonetik 9. İslam Tarihi 10. Türkiye Tarihi 11. Sütçülük (Dariying) Avarge (Ortalama): 8,0
Üçüncü Sınıf (Junior Class) 1928-1929	Son Sınıf 1929-1930
1. İngilizce 2. Yerel Dil (Türkçe) 3. İş İngilizcesi 4. İş Yönetimi 5. Kimya 6. Fransızca 7. Almanca (İkinci Sınıf) 8. Türkiye Coğrafyası 9. Türkiye Tarihi Avarge (Ortalama): 8,4	1. İş Kanunu 2. Fizyoloji 3. Etik 4. Fransız Edebiyatı 5. Fransızca Yazışma 6. Finans 7. Yabancı Ticaret 8. Yakın Batı Ekonomi Tarihi 9. İstatistik 10. Sosyal Etik 11. Sosyoloji 12. Türkiye Coğrafyası 13. Türkiye Tarihi 14. Yerel Dil (Türkçe) Avarge (Ortalama): 8,6

Dilekçenin çok hızlı bir şekilde sonuçlandığı görülmektedir. Zira Haziran'da başlayan yazışmalar 5 Temmuz'da olumlu bir şekilde sonuçlanmıştır. Baş Vekil namına imza olunan yazıda: *"İstanbul'da Robert Collage'den mezun Sabuncuoğlu Talha Bey, Amerikan Darülfünunda tahsilini ikmal edecektir..."* denilmektedir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 43, 1935).

Bu dönemde Talha Sabuncu'nun da aralarında bulunduğu yurtdışına gidecek öğrenci kafilesi, dönemin başbakanı olan İsmet İnönü'nün huzuruna çıkarılır. İsmet Paşa, devletin kıt imkânlarla yurtdışına gönderdiği öğrencileri, gidecekleri ülkelerin

albenisine kapılmamaları ve orada evlenerek gidecekleri ülkelerde kalmamaları, ülkenin kendilerine ihtiyacı olduğu konusunda uyarır. Bu tutum ve sözlü olarak ifade edilen düşünceler, öğrencilerin çıktıkları yolculuktan geri dönmemelerine ilişkin haklı bir kaygının açık ve net bir ifadesi olarak değerlendirilebilir (Sabuncu, 2013: 162).

Talha Bey'in 24 Eylül 1931 tarihinde Baş Vekâlet Müsteşarı Kemal Bey'e gönderdiği mektuptan öğrenildiğine göre kendisi, 10 Eylül'de New York'a ulaşmıştır. Ulaştıktan hemen sonra Türkiye New York Başkonsolosluğu'na giderek durum hakkında bilgi vermiştir. Mektuptan anlaşıldığı üzere Talha Bey'in ilk bağlantı kurduğu üniversite Baltimore Johns Hopkins Üniversitesidir. Bu üniversiteye kayıt olması durumunda ilk sene ücretsiz öğrenim görmesi üzerine bir anlaşma yapılmıştır. Fakat Talha Bey, New York'ta bulunan Columbia Üniversitesi ile bir görüşme yapmış ve Robert Koleji'nden aldığı transkripti İktisat Fakültesi Dekanı ile paylaşmıştır. Kendisine verilen bilgi, kolejde fazla ders aldığı için üniversiteyi bir yıl içerisinde bitireceği yönündedir. Bunun üzerine plan değiştirmiş ve devletin de izin vermesi durumunda Columbia Üniversitesi İktisat Fakültesinde eğitimine devam ederek maliye dalında doktor unvanı almayı hedeflemiştir. Üniversitenin yıllık ücreti 320 dolardır. Talha Bey, ilk taksit olan 160 dolar ve kayıt parası için istenen 10 doları yatırmış ve makbuzlarını da mektubuna eklemiştir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 42, 1935).

Kendi verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre New York Boltimor'a göre daha pahalı bir kenttir. Bu nedenle devletin ve ailesinin kendisine göndereceği paranın yeterli olmayacağı görüşündedir. Bu amaçla yarı zamanlı işlerde çalışarak en azından yemek parasını kazanmayı düşünmektedir. Zira okul ücretleri dâhil olmak üzere aylık gideri yaklaşık 130 doları bulmaktadır. Kendi çalışmasının bunu karşılamaya kâfi olamayacağını anladığından, Kemal Bey'den 320 dolar olan okul ücretinin kendisine ayrılan tahsisata eklenmesini talep etmiştir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 42, 1935).

Columbia Üniversitesindeki ilk sömestri dönemini tamamlayan Talha Sabuncu, 3 Mart 1932 tarihinde Başbakan İsmet İnönü'ye bir mektup yazarak, gelişmeler hakkında kendisini bilgilendirmiştir ve transkriptini de mektubuna eklemiştir. Notları ve okul içerisindeki genel durumu hakkında açıklayıcı bilgiler paylaşmıştır. Talha Bey'in, notları kâfi derecede yüksek olmasına rağmen, dönem sonu not ortalamalarından memnun olmadığı anlaşılmaktadır. Notlarını daha yüksek tutamamasının sebebini geçimi için çalışmak zorunda olmasına bağlamış ve bu konuda kendisine anlayış gösterilmesini talep etmiştir. Diğer taraftan tez konusu olarak da mali kontrol merkezi ve merkez bankaları olarak belirlediğini bildirmektedir. Tezine yardımcı olabilmesi adına Amerika Birleşik Devletleri'nin merkez bankası olan The Federal Reserve Bank of New York da staj yapmak isteğini ve bunun için hükümetten yardım talep ettiğini yazmıştır (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 33, 1935).

Tablo. 2 Talha Sabuncu'nun Columbia Üniversitesindeki 1. Sömestri Dönemine Ait Transkripti (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 34, 1935).

Memorandum Of Grades 1931-1932		
Dersler	Ders Saati	Notlar
Bankacılık (103)	3	P

Bankacılık 301	3	H
Ekonomi (101)	3	B
Finans (101)	3	A
Finans (103)	3	B

Talha Bey'in mektuplarının cevapsız kalmadığı anlaşılmaktadır. 27 Nisan'da Başvekâlet tarafından Merkez Bankası İdaresi'ne konu ile ilgili bir yazı gönderilmiş ve Federal Reserve Bank Of New-York'la gerekli yazışmaların yapılması istenmiştir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 32, 1935). Talep doğrultusunda yazışmalar yapılmış ve Talha Bey'in stajı için gerekli izinler alınmıştır (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 31, 1935).

Talha Bey'in mektubuna cevap 5 Mayıs'ta verilmiştir. Öncelikle tahsili hakkında verdiği bilgilerin Başvekili ziyadesiyle memnun ettiği belirtilmiştir, diğer yandan stajı konusunda gerekli yazışmalar yapıldığı da kendisine bildirilmiştir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 30, 1935).

Bu mektupta görüldüğü üzere, yurtdışına giden öğrencilerin bizzat Başvekâlet tarafından takip edilmesi ve öğrencilerin başarı durumlarının takdir edilmesi dikkat çekicidir. Bu örnek hadise, yurtdışı eğitim faaliyetlerinin devlet nezdindeki önemini kavramak için önemli bir kanıt olarak görülmelidir.

Hızlı bir şekilde yazışmaların yapılmış olmasına rağmen Talha Bey'in Federal Reserve Bank of New-York'ta yarı zamanlı çalışmaya başlaması ancak haziran sonunda olmuştur. Devlet nezdinde izinlerin alınmış olması, kendisinin banka idaresi ve çalışanları tarafından özel bir ilgiye mazhar olmasını sağlamıştır (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 29, 1935). Teorik eğitimin yanında almış olduğu pratik eğitim, Talha Bey'in tam donanımlı olarak yetişmesi hususunda elbette ki çok önemli bir etken olmuştur.

Yaz aylarını yarı zamanlı çalışarak geçiren Talha Bey'in düşünmesi gereken konulardan birisi de ikinci yılının üniversite ödemeleri olmuştur. 1932-1933 öğretim yılı için ödemesi gereken tutarı devletten talep etmiş ve gelecek dönemde iktisat nazariyeleri, uluslararası ticaret ve istatistik üzerine eğitim almak istediğini belirtmiştir. Kendisi bu dönemde tezini de hazırlamaya başlamıştır (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 29, 1935).

Talha Bey'in üniversite ücretleri ile ilgili sıkıntılar yaşadığı, yazdığı mektuplarda yer almaktadır. İlk olarak Temmuz ayında talep ettiği birinci sömestir ücreti yollanmış olmasına rağmen ikinci sömestir için ücret yollanmamıştır. 22 Aralık 1932 de mektup yazarak talebini iletmış fakat karşılık alamamıştır. Bunun üzerine 10 Şubat 1933'te bir mektup daha yazmıştır. Mektubunda;

"22 Kânunuevvel 1932 tarihli mektubuma ve içindeki maruzatıma bugüne kadar bir cevap alamadığımdan ve darülfünün ikinci sömestri dersleri başlaması itibariyle verilmesi icap eden mektep ücreti taksitimi tahsisatımı alamadığım için tediye edemedim. Mektep idaresi ile huşu görüşerek (190) dolar olan borcumun (140) dolarımı 15 Marta kadar tecil ve bakiyesi olan (50) doları arkadaşlardan ödünç alarak vermek

mecburiyetinde kaldım, başka türlü derslerime devam imkânı yoktu. Evvelki mektubum tarafı alinize vüsul etmediğini mülâhaza ederek tekrar tacize ve birinci mektubumun münderecatını tahlise mücâseret ediyorum (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 25, 1935)."

Anlaşıldığı üzere, Talha Bey, sorunu kendi imkânlarıyla çözmeye gayreti içerisine girmek durumunda kalmıştır. Üniversitenin anlayışlı davranması ile borcun önemli bir kısmı ertelenmiştir. Buna rağmen devlet katkısı olmadan kendisinin borcu ödeme imkânı bulunmamaktadır. Neyse ki bu mektubuna cevap daha hızlı verilmiştir. Başvekâletten gönderilen 25 Şubat tarihli mektupta, Mart-Ağustos arasındaki üniversite ücreti olan altı yüz liranın adresine gönderildiği kendisine bildirilmiştir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 29, 1935). 28 Şubat'ta yazılan ikinci bir mektupta, 22 Aralık'ta Talha Bey'in mektubunun ulaşmadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan gönderilen ücretle ilgili olarak da bir açıklama Talha Bey ile paylaşılmıştır.

"...size yapılan yardım Başvekil Paşa hz.nin fevkalade bir eseri atıfeti olup tahsisatınız bunun teyidinde müsait değildir. Mektep ücreti ile beraber aylık masrafımız 150 lira kadar olduğuna göre üçte ikisi başvekâletçe veriliyor demektir. Mütebakısanın da ailenizce temini zaruridir efendim (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 22-23, 1935)."

denilmiştir. Mektuptan anlaşıldığı üzere Başvekil olan İsmet Paşa'nın Talha Bey'e karşı hususi bir yakınlığı bulunmaktadır. 1416 sayılı kanununun 13 maddesinde: *"Talebe tahsisatı, bütün talebeye şamil olmak üzere her sene Maarif Vekâletinin teklifi ile İcra Vekilleri Heyetince tespit olunacak aylık miktar ve Maarif Vekâletince tahakkuk ettirilecek zarurî masraflar mecmuundan ibarettir (1416 Sayılı Kanun, 1929)"* denildiği ve öğrencilere ait iş ve işlemlerin Maarif Nezareti tarafından yürütüleceği ifade edildiği halde, Talha Sabuncu'nun yazışmalarını doğrudan Başvekâlet aracılığıyla gerçekleştirilmesi bu noktada dikkat çekmektedir. Diğer taraftan Talha Bey'in mağduriyetinin sebebi mektubunun ulaşmaması olarak açıklanmıştır. İkinci mektup alınır alınmaz para derhal yollanmış ve mağduriyet giderilmiştir. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti'nin yurtdışında eğitim gören öğrencilerine verdiği önemim net bir göstergesi olarak kabul edilmelidir.

Dikkat çeken bir diğer husus da ücretin üçte ikilik kısmının devlet tarafından ödeniyor olmasıdır. Geri kalan kısım Talha Bey'in ailesi tarafından karşılanmıştır. Bu durum ailesinin maddi gücünün hâlihazırda yerinde olduğunu gösterse de özellikle ilk yılında yarı zamanlı işlerde çalışarak geçimini sağlamaya çalışması ailesinin ciddi bir maddi gücünün olmadığı yönünde fikir oluşmasına neden olmaktadır.

Aralık 1933 tarihine gelindiğinde Talha Bey, doktora derslerini tamamlamış durumdadır. Fakat ders dönemi sonrasında girmesi gereken sınava henüz girmemiştir. Mektubundan anlaşıldığı üzere, doktora için önemli bir dönüm noktası olan bu sınava ciddi bir hazırlık gerekmektedir. Zira kendisi, hazirana kadar hazırlanmak niyetinde olduğunu, eğer tam olarak hazır hissetmezse eylül ayına kadar hazırlanacağını bildirmektedir. Diğer taraftan sınavın eylüle kalması durumunda yaz ayını Amerika Birleşik Devletleri'nin üzerinde çalıştığı kazanç vergisi kanunu hakkında tetkikatta bulunarak geçirmek istediğini belirtmiştir. Talha Bey'in verdiği önemli bilgilerden birisi

de Dr. Robert M. Haig² ile olan çalışmasıdır. Bu şahıs Türkiye Cumhuriyeti tarafından Türk Ekonomisi üzerine çalışmalar yapması için davet edilmiş bir profesördür. Columbia Üniversitesi ile sözleşmesi devam ettiği için daveti kabul edememiştir. Talha Bey, bu şahıs ile çalışmalarını sürdürmektedir. Onun yönlendirmesi neticesinde doktora tezini Türkiye Mali Sistemi üzerine yapmaya karar vermiştir. Elbette ki Türkiye ile ilgili yapacağı çalışmada Amerika'da yeterince kaynağa ulaşması mümkün olmamıştır. Bununla ilgili olarak Başvekâlet İstatistik Genel Müdürü Celal Bey'den evrak ve vesika talebinde de bulunmuştur (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 19, 1935).

Talha Beyin bir diğer mektubu 27 Temmuz 1934 tarihlidir. Kendisi İktisat Fakültesi'nden *Master* derecesini aldıktan sonra Siyasal Bilimler Fakültesinin İktisadi kısmında doktora lazım olan dersleri de başarı ile geçtiğinden bahsetmektedir. Sonuç olarak önce bahsettiği üzere, geriye sözlü imtihan ve tezinin yazım aşaması kalmıştır. Talha Bey'in tez konusunda heyecanlı olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle o dönemde Türkiye'de çalışmalar yürüten Amerikalı İktisat profesörlerinin olması ve onların raporlarının yayınlanıyor olması, tezi için mükemmel bir kaynak teşkil etmektedir. Bu nedenle kaynaklara ulaşmak için ısrarla Başvekâlet Müsteşarı Kemal Bey'den bilgi ve belge talebinde bulunmuştur (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 12, 1935).

Talha Bey'in mektubuna cevap Ağustos 19'da verilmiştir. Burada dikkat çeken husus, kendisinin öğretim süresinin son yılında olduğu yönünde uyarılmasıdır. 1934 Eylül - 1935 Şubat arası üniversite ücreti olan altı yüz liranın banka havalesi ile gönderildiği ve bu paranın hükümet tarafından gönderilen son para olduğu için ona göre hareket etmesi gerektiği kendisine bildirilmiştir. Ayrıca Talha Bey'i hayal kırıklığına uğratmış olması muhtemel bir durumda söz konusudur. Tezi için talep ettiği raporlar, henüz neşredilmemiş olduğu gerekçesiyle kendisine yollanmamıştır (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 11, 1935).

Daha önce kendisine gönderilen tahsisatın altı aylık son ödeme olduğu bildirilmiş olmasına rağmen, şubat - haziran arası tahsisatı Talha Bey tarafından yeniden talep edilmiştir. Dönem ortasında tahsisatın kesilmesi durumunun söz konusu olması düşündürücüdür. Bununla ilgili her hangi bir belge olmamasına rağmen anlaşıldığı kadarıyla bir yanlış anlama neticesinde eylül - şubat tahsisatının son olduğu yazılmış olmalıdır (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 9, 1935). Zira talebi Başvekâlet Müsteşarı tarafından derhal kabul edilmiş ve kendisine altı aylık tahsisat olan altı yüz lira gönderilmiştir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 7, 1935).

Doktora eğitiminin tamamladıktan sonra Talha Bey Türkiye'ye dönmek zorundadır. Fakat gelmeden önce yaz tatilini Londra'da geçirmek ve Londra Üniversitesinde Profesör Keynes'in yaz kurslarına katılmayı istemektedir. Bu amaçla Başvekâlet Müsteşarı'na bir yazı yazarak izin talebinde bulunmuştur (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 9, 1935). Müsteşar kendisine doğrudan cevap vermek yerine Maarif Vekâleti ile temasa geçerek Talha Bey hakkında bir tetkik yapılmasını istemiştir. Talepleri iletildikten sonra;

² İktisatçı. Robert Murray Haig (1887 - 1953), Columbia Üniversitesi'nde ekonomi profesörüdür. Detaylı bilgi için Columbia University Libraries

...”Talha'nın tahsil vaziyeti ve muvaffakiyet derece hakkında kendi bildirdiğinden başka bildiğimiz olmadığından vekâletinizin Amerika'daki talebe müfettişin bu hususta tahkikat yaptırılarak edinilecek malumatın ve kanaatin bildirilmesini dilerim (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 5-6, 1935).” Belgeden anlaşıldığı ve daha önce ifade edildiği üzere Maarif Vekâletinin yurtdışına yollanan öğrencileri takip ve tetkik etmesi için müfettişler görevlendirdiği bilinmektedir. Fakat şaşırtıcı olan şey, Talha Bey'in eğitiminin sonuna gelinceye kadar bu müfettiş tarafından kontrol edilmemiş olmasıdır. Ancak okulunu bitirdiği ve Londra'ya gitmek için izin talebinde bulunduğu zaman böyle bir yola başvurulmuştur.

Müsteşarlık yazısı üzerine Maarif Müfettişi Ragıp Nurettin Bey, Talha Bey ile ilgili olan tetkikini yapmış ve 6 Mart'ta bir rapor halinde sunmuştur. Bu raporda verdiği bilgiler doğrulanmış ve Londra'ya gitmek istemesinin nedenleri etraflıca açıklanmıştır (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 4, 1935).”.

27 Nisan 1935 tarihine gelindiğinde Talha Bey doktora imtihanlarını başarı ile tamamlamış vaziyettedir. New York'tan ayrılmak için tahsisatını alır almaz Londra doğru yola çıkmak amacındadır. Ayrıca buradan çalışmaları için kitap da almak niyetindedir. Bu nedenle yüz elli lira kitaplar, beş yüz lira da yol parası talebinde bulunmuştur (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 2, 1935). Kendisinde 14 Mayıs'ta verilen cevapta; Başbakan'ın referans kitaplara lüzum olmadığı yönünde görüşü nedeniyle kitap parasının yollanmadığı, yol parası olarak beş yüz liranın adresine yollandığı ve doğrudan Türkiye'ye gelmesi istendiği bildirilmiştir (BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 1, 1935).

Talha Sabuncu ve Petrol Ofisi'nin Kurulması

Geç kalmış modernleşme hareketlerinin en önemli sorunsalı yetişmiş insan gücüdür. Eğitim için yurtdışına gönderilen öğrencilerden eğitimlerinden sonra ülkelerine dönerek hizmet etmeleri ve ülkelerinin kalkınmasına destek olmaları beklenmektedir.

Amerika'daki eğitiminden dönen Talha Sabuncu 1935 yılının ağustos ayında Sivas'tan kiraladığı yaylı at arabası ile memleketi olan Şebinkarahisar'a doğru giderken yolda İsmet İnönü'nün otomobilli kafilesi ile karşılaşır. İsmet İnönü kendisini tanır ve kendisine ilk olarak Amerika'da evlenip evlenmediğini sorar. Daha sonra İsmet Paşa, Talha Sabuncu'yu arabasına alarak yolculuğa birlikte devam ederler. İsmet İnönü ve yanındaki devlet erkânı (Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras ve Jandarma Komutanı Kazım Orbay) Sabuncuların Şebinkarahisar'daki evinde ağırlanır (Sabuncu, 2013: 162).

Talha Bey'in Türkiye'ye dönüşünden sonra devlet kademesinde göreve başladığı anlaşılmaktadır. Türkiye'ye dönüşünden sonra Talha Sabuncu Dış Ticaret Vekâletinde göreve başlamıştır. 7 Mayıs 1935 tarihli yazıdan anlaşıldığı üzere Talha Sabuncu Türkofis³ bünyesinde müşavir olarak görev yapmaktadır. İngiltere ve İrlanda

³ Yurt ürünlerinin dış pazarlarda sürümünü kolaylaştırma, dış ülkelerin tecimsel durum ve tutumları üzerinde bilgi toplama, tecimsel sözleşmelerle benzeri bilimsel konulara eğilerek gereken işlemleri yapma amacıyla meydana getirilen ve bugün kaldırılmış bulunan örgüt (TDK Tecim Maliye Sayışmanlık ve Güvence Terimleri Sözlüğü 2020). Türkofis (Dış Ticaret Reisliği) 27 Mayıs 1934 tarihinde kabul edilen 2450 sayılı kanun sonrasında İktisat Vekâletine bağlı olarak faaliyet yürüten bir kuruluştur. Dış ticaret konuları ile ilgili birimler ilk kez Türkofis bünyesinde toplanmıştır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020).

hükümetleri ile kliring⁴ antlaşmalarının akdi için gönderilen heyette kendisi de yer almıştır (BCA, 30-18-1-2/74-38-4, 1937). Ayrıca Romanya ile Bükreş'te yapılan ticaret müzakerelerine de Türkofis Müşaviri olarak katılmıştır (BCA 30-18-1-2/80-92-9, 1937). 3 Kasım 1936 tarihli gazete haberlerinden anlaşıldığına göre Talha Bey İktisat Vekâletinde Anglo-Sakson memleketleri komiseri olarak görev yapmaktadır. İlgili gazete haberine göre İktisat Vekâleti Müsteşarı Faik Kurdoğlu ile birlikte bir müddet Avrupa'da kalarak İngiltere, İrlanda, Hollanda, Fransa ve Almanya gibi ülkelerle bir takım ticari antlaşmalar imzalamışlardır (Cumhuriyet, 1936: 5).

Dünyada genelinde yeni bir savaş beklentisinin hâkim olduğu 1930 yıllarının ikinci yarısında Talha Sabuncu'nun Türkofis'ten sonra İstanbul Mıntıka Ticaret Müdürü olarak görev yaptığı görülmektedir (BCA, 30-18-1-2/94-21-5, 1941). Talha Bey, bu görevi öncesinde Sanayi Umum Müdür Muavini olarak görev yapmaktadır. Bu atamaya rağmen İstanbul mıntıkası Ticaret Müdürlüğünü Teşkilatlandırma Umum Müdürü Avni Sakman, Teşkilatlandırma Umum Müdür Vekillliğini de Dış Ticaret Dairesi Reisi Servet Berkin yapmıştır. Talha Sabuncu ise merkezde görev yapmaya başlamıştır (Cumhuriyet, 1940: 5).

Talha Sabuncu'nun meslek hayatındaki en önemli başarısı, Türkiye'nin en önemli iktisadi müesseselerinden birisi olan Petrol Ofisi'nin kurucu müdürü olmasıdır. Petrol Ofisi'nin kurulmasıyla Türkiye'de petrol ve petrol ürünlerinin teminiyle ilgili karşılaşılan sorunların giderilmesi amaçlamıştır. İkinci Dünya savaşı öncesinde Türkiye'nin akaryakıt ihtiyacının giderilmesi amacıyla çeşitli yollara başvurulmuştur. Petrol arama amacıyla ilk derin kuyu 20 Mayıs 1933 yılında ilan edilen 2189 sayılı kanuna binaen kurulan "Petrol Arama ve İşletme İdaresi" (2189 Sayılı Kanun, 1933) tarafından açılan Baspirin-1 arama kuyusudur. İlk ticari petrol keşfi ise 20 Nisan 1940'ta Raman petrol sahasından açılan Raman-1'dir. Yapılan sondaj neticesinde 1048 metrede derinlikte petrole ulaşılmıştır. Bulunan petrol keşfi yurttan büyük sevince yol açsa da yerli kaynakların yeterli olmayacağı düşüncesi ile yurtdışından petrol ithalatına başlanmak zorunda kalınmıştır (Petrol Ofisi, 2011: 17).

Petrol Ofisi'ni kurulmasından önce Türkiye'nin petrol ihtiyacı Socany Vaccum⁵, Shell⁶, Steaua Romana⁷ ve Türk Petrol, Soyuznefteksport⁸ gibi yabancı sermayeli şirketler tarafından sağlanmaktadır. 06.11.1940 tarihli yazıdan anlaşıldığına göre Sokony Vakum, Shellve Steaua Romana gibi Petrol Şirketlerin petrol ve petrol ürünü

⁴ İkili ticaret anlaşması çerçevesinde ülkeler arasında dışalım ve dışarıdan doğan alacak ve borçların döviz kullanılmadan karşılıklı olarak denkleştirilmesine dayalı dış ticaret biçimi (TDK İktisat Terimleri Sözlüğü, 2020).

⁵ 1866'da New York Rochester'dan Matthew Ewing ve Hiram Bond Everest tarafından kurulmuş bir petrol şirkettir. 1955 yılında şirket adını Socony Mobil Oil Company olarak değiştirir. 1966'dan sonra şirketin adı Mobil Oil Corporation olarak değiştirilir, daha sonra ise Mobil Corporation olarak kısaltılır.

⁶ Shell markası 1833 yılında Marcus Samuel adında bir İngiliz tarafından Londra'da deniz kabukları satmak amacıyla kurulan küçük bir dükkânın ismi olarak ortaya çıkar. Şirket 1891 yılında Markus Junior tarafından 1891 yılında Uzak Doğu ülkelerine gazağı sevk eden ticari işletmeye dönüştürülür. 1897 yılında Shell Transport and Trading Company'yi kurmasıyla kurumsal statü kazanır. Şirket 1923'ten bu yana Türkiye'deki faaliyetlerini devam ettirmektedir (Shell, 2020).

⁷ "Steaua Romana" adlı petrol şirketi BP'nin 1949 yılında Türkiye'deki tescil markasıdır. BP'nin kuruluşuna öncülük eden "Anglo-Persian Oil Company" İstanbul'daki faaliyetlerini 1912 yılında başlatmıştır. Bu dönemde Lion, Sun ve Palm markalarını tescil eden şirket, 1949 yılına kadar "Steaua Romana" adı altında faaliyetlerini yürütürken, daha sonraları "BP Petrolleri Anonim Şirketi" adıyla faaliyetlerine devam etmiştir (BP, 2020).

⁸ 1940 yılına kadar Türkiye'de faaliyet gösteren Sovyet menşeli bir petrol şirketi (BCA, 30-18-1-2/89-128-5/212-35, 1940).

tedarik ettikleri ülkeler arasında Birleşik Amerika'nın önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir (BCA, 30-18-1-2/93-103-11/212-38, 1940). 24.06.1942 tarihli yazıya bakıldığında ise Türkiye'de petrol tedarikinde bulunan şirketlerin Petrol Ofisi, Skony Vakum Oil Kompani İnk., Shell Kompany of Turkey ve Steaua Romana petrol sanayi anonim şirketleri olduğu görülmektedir. Aynı tarihte alınan bir kararla, ilgili şirketlere ait bazı iş yerlerinde petrol ürünlerinin tedariki için günde üç saat fazla mesai yapılabilmesine Milli Koruma Kanununun 19. maddesine istinaden izin verilmiştir. Bu şirketlere ait işyerleri şunlardır (BCA, 30-10-0-0/182-257-10/ 212, 1941).

Tablo 3. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Petrol Şirketlerine Ait İşletmeler

PETROL OFİSİ	Çubuklu Deposu / Çubuklu Bostan Sok. No.2/3
	Kuruçeşme Deposu / Arnavutköy Cad. 19.21 26-28
	İskenderun / Akçay
SKONİ VAKUM OİL KOMPANİ İNK	İstanbul: Serviburununda Sokani Vakum Oil Kompani İnk Tesisatı / Kuruçeşme
	İzmir: Turanda Sokani Vakum Oil Kompani İnk Tesisatı
	İskenderun: Akçay Sokani Vakum Oil Kompani İnk Tesisatı
SHELL KOMPANİ OF TURKEY LTD.	Petrol Müşakları Tankları Teneke Fabrikası Beykoz Sultaniye Çayırı
	Şehir Tevzi Deposu / Ortaköy Muallim Naci C. 122
	Şehir Tevzi Deposu / Üsküdar Paşalimanı 0.33
STEAU ROMANA PETROL SANAYİİ	Kartal Mezarlık Burnu Sok No.71'de depo
	Kartal Mezarlık Burnu Sok. No.71'de teneke fabrikası
	Turan Menemen Cad. No. 253'de depo
	Turan Menemen Cad. No. 253'de teneke fabrikası
	Ortaköy Salhane Sok. No. 2'de depo

Petrol ürünlerinin daha çok Amerika ve Romanya'dan ithal edildiği bu dönemde, benzin istasyonları ve pompalar yaygın olmadığı gibi, petrol ürünleri de iç şehirlere kamyonlar aracılığı ile fiçı ve tenekelerle dağıtılmıştır. Ücretlendirme ise çift teneke hesabına göre yapılarak pazarlanmıştır. Bu ücretlendirme şeklinin, nakliye işlerinin devlerle yapıldığı dönemden kalma bir usul olarak devam edegeldiği söylenmektedir (Petrol Ofisi 2011: 19).

Petrol Ofisi II. Dünya Savaşının dayattığı ağır ekonomik sıkıntıların içerisinde, Milli Koruma Kanununun 3954 sayılı kanunla muaddel 6'ıncı maddesinin 5'inci fırcasına istinaden Ticaret Vekâletine bağlı olarak ve merkezi İstanbul'da olmak üzere 18 Şubat 1941 tarihinde kurulur (5169 Sayılı Kararname, 1941: 495). Müdürlüğüne 500 lira

ücretle Talha Sabuncu tayin edilmiştir (BCA, 30-18-1-2/94-21-5, 1941)⁹. 14.02.1941 tarih ve 15169 sayılı kararnameyle kurulan Petrol Ofisi çalışanlarını kadro ünvanlarının ve maaş bedellerinin belirlendiği 10.03.1943 tarihli yazıda, müdür kadrosunun maaşı 600 lira olarak gösterildiği halde, Talha Bey'in ataması 500 lira maaşla yapılmıştır. Nitekim tayin yazısında da bu durum açıkça ifade edilmiştir. 17.03.1943 tarihinde ise Talha Beyin maaşı 600 liraya çıkarılmıştır (BCA, 30-18-1-2/100-111-3/52-253, 1943).

5 milyon sermaye ile İstanbul'da kurulan Petrol Ofisi'nin logosu da şirketin ilk genel müdürü olan Talha Sabuncu tarafından tasarlanmıştır. Talha Sabuncu Azerbaycan'ın Gazah bölgesinde bulunan tunç kemerin üzerindeki kurt figürlerinden esinlenilmiştir. Türk mitolojisinin önemli figürlerinden birisi olan dişi kurt figürünü temsilen bir çizim yapılmış ve kırmızı bir halka içerisine yerleştirilmiştir. Böylelikle daha sonra pek çok defa değişikliğe uğrayacak olsa da Petrol Ofisi'nin ilk logosu da ortaya çıkmıştır (Petrol Ofisi, 2011: 26).

Dokuz personelle faaliyetlerine başlayan Petrol Ofisi'nin genel merkezi İstanbul'dadır. 22.02.1941 tarihli gazete haberine göre Talha Bey, Petrol Ofisi'nin 18.02.1941 tarihinde kurulmasından hemen sonra İstanbul'a gelerek yeni teşkilatın kurulabilmesi için bir dizi temaslarda bulunmuştur. Kaldırılacak ve tasfiye edilecek olan Petrol Limited şirketi ile ilgilenmeye başlamıştır (Cumhuriyet, 1941: 1). 23.02.1941 tarihli gazete haberine göre, Petrol Limited Şirketinin kaldırılarak, Petrol Ofisi'nin kurulma sürecinin hızlandırılmasıyla ilgili yoğun bir gündemin olduğu anlaşılmaktadır (Cumhuriyet, 1941: 3). Talha Sabuncu tarafından yapılan tetkiklerden sonra Petrol Limited Şirketi tasfiye edilerek şirket kadrosu Petrol Ofisi bünyesine dâhil edilir (Cumhuriyet, 1941: 2).

Petrol Ofisi kısa sürede Türkiye'de hızlı bir yapılanmaya girmiştir. Kurumun ilk müdürü olan Talha Sabuncu döneminde ilk iş olarak, 15 Ocak 1940 tarih ve 2/12693 sayılı kararname ile kurulan Petrol Limited Şirketinin, Sovyet menşeli Soyuznefteksport Türkiye şubesinden devren iktisap ve mubayaa ettiği tesisler Petrol Ofisi'ne devredilir (BCA, 30-18-1-2/95-42-2, 1941). Türkiye'deki faaliyetlerini sonlandıran Soyuznefteksport'a ait tesislerin Petrol Limited Şirketi tarafından alınmasını, Petrol Ofisi'nin kurulmasından önce meydana gelen önemli bir gelişme olarak değerlendirmek mümkündür. Soyuznefteksport, dönem itibari ile kapitalist ülkelerin hâkim olduğu petrol piyasasında alternatif bir petrol ve petrol ürünü tedarikçisi durumundadır. Soyuznefteksport'un Türkiye piyasasından çekilmesiyle birlikte şirkete ait menkul ve gayrimenkullerin, kara ve deniz araçlarının ve petrol ürünlerinin yabancı şirketlerin eline geçmemesi amacıyla hızlı bir şekilde satın alındığı görülmektedir. Petrol Limited Şirketi tarafından gerçekleştirilen bu alım için 600.000 Türk lirası ödeme yapılmıştır. Yapılan bu alımla ile Soyuznefteksport tarafından gerçekleştirilen her türlü antlaşma da kabul edilmiştir. Soyuznefteksport adına, ilgili antlaşma Sovyet ticaret mümessilleri tarafından yürütülmüştür. Antlaşma için Ziraat Bankası tarafından Petrol Limited Şirketine 650.000 Türk lirası avans verilmiştir (BCA, 30-18-1-2/89-128-5/212-35, 1940).

Petrol Ofisi'nin kurulmasından sonra Talha Bey, petrol ve petrol ürünlerinin tedariki için bir dizi yurtdışı seyahatine çıkmıştır. Bu seyahatlerinden birisini

⁹ Ek 1

Romanya'ya yapmıştır. Petrol Ofisi'ne dâhil edilen Petrol Limited Şirketi tarafından yapılan antlaşmalar ve diğer bazı antlaşmalar gereğince Bükreş Ticaret Ataşesi ile birlikte Romanya'ya gitmiştir (Cumhuriyet, 1941: 2).

Bu dönemde Talha Bey'in karşılaştığı en önemli sorun, akaryakıt ve madeni yağ ihtiyacının karşılanması için gerekli dış bağlantıları kurulabilmesidir. Dönem itibari ile Türkiye'nin petrol ve petrol ürünleri tedarik ettiği ülkelerden birisi de Mısır'dır. Bu durum İskenderiye, Port Said ve Hayfa'dan ithal olunacak petrol ve petrol ürünlerine ilişkin antlaşmanın Ticaret Vekâletince 03.03.1941 tarihinde kabul edildiğini gösteren yazısından anlaşılmaktadır (BCA, 30-18-1-2/94-16-14, 1941). Talha Bey Mısır'da bulunan ve 2000 tonu aşan makine yağlarının Türkiye'ye getirilmesi için Mısır'a gitmiştir. Kendisine bu seyahati için toplam 800 liralık serbest döviz verilmiştir (BCA, 30-10-0-0/133-955-22, 1941). Talha Bey'in bu seyahatini ortaya çıkaran en önemli nedenlerden birisi de Standardoil Kumpanyası Yakınşark genel müdürünün de Mısır'a gitmiş olmasıdır. Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu petrol ürünlerinin ithalatı için Petrol Ofisi'nin bütün alt bileşenlerinin katılımı ile bir konsorsiyum kurulmuştur. Bu konsorsiyumun Standardoil'in ithal ve dağıtım açısından istifade etmesi kararlaştırılmıştır (Cumhuriyet, 1941: 2). Nitekim 23.12.1941 tarihli gazete haberinden anlaşıldığına göre Talha Sabuncu beraberinde Standardoil Yakınşark Umum Müdürü bulunduğu halde Ankara'ya döner ve şirketin İskenderiye'de bulunan tesislerindeki stoklarının önemli bir kısmının Türkiye'ye getirilmesi kararlaştırılır (Cumhuriyet, 1941: 2). Bu gelişmeleri Türkiye'nin II. Dünya Savaşı yıllarında ihtiyaç duyduğu petrol ürünlerinin temini için yapılmış girişimler olarak değerlendirmek mümkündür.

1941 yılında Rus bandıralı gemilerin boğazlardan geçişi ile ilgili uluslararası bir kriz durumu söz konusu olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın en hararetli döneminde 9 gemiden oluşan bir filonun boğazlardan geçerek Akdeniz'e açılacak olması, bütün dünyanın gözlerini Türkiye'ye çevirmiştir. Bu krizin çözülmesi konusunda Talha Bey'in pratik zekâsı devreye girmiştir. Boğazlardan geçecek olan gemilerin İstanbul'a yakıt bırakması halinde krizin atlatılacağı fikrini öne sürmüştür. Kabul gören bu fikir üzerine Rus gemilerinden üç tanesi İstanbul'a 24 bin ton petrol bırakarak yoluna devam etmişlerdir. (Petrol Ofisi, 2011: 24). Bu durum Talha Bey'in ekonomik zekâsı yanında siyasi zekâyaya da sahip olduğunun net bir göstergesi olmuştur.

1942 yılında dönem itibari ile petrol ürünlerinin önemli bir kısmının ithal edildiği Romanya'ya giderek, ithali düşünülen madeni yağ, mayi mahrukat ve demir bidonlar hakkında görüşmeler yapmıştır. (BCA, 30-18-1-2/97-127-19, 1942). Talha Bey Petrol Ofisi tarafından Romanya'da yaptırılan sarnıçlı vagonları petrol ürünleri ile dolu olarak Türkiye'ye getirilmesi ve gerekli mukaveleleri yapmak üzere bir kez daha Romanya'ya gitmiştir. Bu son ziyareti öncesinde kendisine siyasi pasaport verilmiştir (BCA, 0-18-1-2/100-113- 8/112-254, 1943). Polat Sabuncu'nun anlatımına göre, görüşmeler tamamlanıp sözleşme imzalandıktan sonra Talha Sabuncu'nun önüne Romen yetkililerce bir zarf konulmuştur. Talha Bey bunun ne olduğunu sorunca, Romenler, sözleşmenin bağışlanmış olması nedeniyle kendisine sundukları geleneksel bir hediyeleri olduğunu belirterek, kabul etmesi ricasında bulunmuşlardır. Zarfın içinde on bin dolar bulunduğunu öğrenen Talha Sabuncu, bu ikramı kabul etmesinin mümkün olmadığını lisanımünasiple muhataplarına bildirmiştir. Romenler sözleşmenin bitirilip imzalandığını, sözleşmeden önce böyle bir ikramda bulunulmuş olsaydı reddetmekte

haklı olabileceğini, sözleşme imzalandığı için bu hediye kabul etmesinde hiçbir sakınca olmadığı iddiasıyla ikramı kabul etmesi konusunda ısrar etmişlerdir. Bunu üzerine Talha Sabuncu, *“Size bu bakış açısında hak veriyorum; hediyenizi şahsım adına değil burada temsilcisi bulunduğum Petrol Ofisi adına kabul ediyorum. Lütfen bu meblağı Petrol Ofisimizin size olan borcundan mahsup ediniz.”* karşılığını vermiştir.

Talha Sabuncu Petrol Ofisi Genel Müdürü olarak görevine 1945 yılına kadar devam etmiştir. Daha sonra Talha Sabuncu'nun memuriyet hayatına Amerika'da Ticaret Müşaviri olarak devam ettiği görülmektedir. İlk olarak Washington Büyükelçiliği ticaret müşavirliğine atanan Talha Bey bu dönemde Washington'da yapılan milletlerarası pamuk istişare komisyonunun dördüncü toplantısına Türkiye murahhası olarak katılmıştır (Cumhuriyet, 1945: 3).

22 Mayıs 1945 tarihli yazıdan anlaşıldığı üzere Talha Sabuncu'nun bir sonraki görevi New York Ticaret Müşavirliği olmuştur (BCA, 30-11-1-0/175-14-9, 1945). New-York Ticaret Müşaviri olarak görev yapan Talha Bey, Birleşik Amerika'yı ziyaret eden Türk Satın Alma Heyeti'nin ziyareti sırasında yaptığı açıklamada: *“Harici ticaret işleri müdürlüğü, heyeti tarafından siparişlerin takriben yüzde 40'ı için ihraç müsaadesi verilmiştir.”* diyerek Amerika ile yapılan ticaretin belli sınırlamalara tabi olduğunu ifade etmiştir. New-York'a gelecek olan yeni Türk ticaret heyetinin siparişlerinin yüzde 75'inin İngiltere ile yaptığı yönündeki iddiaları da değerlendiren Talha Sabuncu: *“Harp sonrası Türkiye'si geniş bir pazar olacaktır. Zira harpten evvelki ticaretinin yüzde ellisi Almanya ve yüzde yirmisi İtalya ile yapılmakta idi. Türkiye hükümeti, Birleşik Amerika ile gittikçe daha ehemmiyetli olacak karşılıklı bir ticaretin temellerini atmağa çalışmaktadır* (Cumhuriyet, 1945: 1-3).” diyerek, savaş sonrası için gelişmekte olan dünyanın siyasi ve ekonomik dengeleri hakkında sağlam temellere dayanan öngörülerde bulunmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında Stalin'in Türkiye'ye karşı olan tehditleri, Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri ile daha yakın ilişkiler kurmak istemesine neden olmuştur. Böyle bir dönemde Talha Bey'in New York Ticaret Müşavirliği'ne atanması, görevinin hassasiyeti nedeniyle kendisine duyulan güvenin bir göstergesidir.

Talha Sabuncu 1946 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki görevinden ayrılarak Türkiye'ye dönmüş ve memuriyet hayatını bırakarak, ailesine ait manifatura ticareti ile uğraşmıştır. 06.05.1948 tarihli gazete haberinden anlaşıldığına göre Talha Sabuncu'nun serbest ticaret erbabı olması muhtemeldir. Bu açıklamasında Almanya'da bulunan Amerikalı General Clay'in tütün ve fındık gibi Türk ürünlerinin Almanya'ya satışına izin vermemesiyle ilgili yaşanan tartışmalara katılmıştır. Hükümeti beceriksizlikle itham eden Talha Sabuncu, Yunanlıların Almanya'ya sekiz ay önce tütün satışına başladıklarını, hükümetin ise tütün satışı için iki ay önce teşebbüste bulunabildiğini söylemiştir. Tütün için verilen 40 sentlik fiyatın çok düşük olduğunu, Amerikalıların Marshall planı gereğince Türkiye'ye verecekleri 10 milyon dolar yerine Almanya piyasasını Türkiye'ye açmalarının daha yerinde bir hareket olacağını ifade etmiştir (Cumhuriyet, 1948: 1-3).

Talha Sabuncu başarılarla dolu hayatını 1951 yılında tamamlayarak genç yaşta vefat etmiştir. İyi eğitim almış ve ülkesine hizmet aşkı ile dolu Talha Bey'in henüz 47 yaşındayken vefatı, sadece ailesi için değil Türkiye Cumhuriyeti için de önemli bir kayıp olmuştur. Vefat ettiği sırada Feruze Erem ile evli olan Talha Bey'in iki çocuğu vardır.

Talha Sabuncu'nun hatırasını yaşatmak amacıyla Petrol Ofisi tarafından Deniz Kuvvetleri Tersanesinde yaptırılan 4800 tonluk tanker gemisine "Talha Sabuncu" ismi verilmiştir (Cumhuriyet, 1973: 1). "Talha Sabuncu" gemisi 04.07.1996 tarihinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nca açık artırma ile satılmıştır (Resmi Gazete, 1996).

SONUÇ

Yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri, Osmanlı Devletinin batılı devletler karşısında aldığı askeri yenilgilere çözüm arayışının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı döneminde başlayan yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri aynı kaygı ve beklentilerle Cumhuriyet sonrasında da devam etmiştir. Cumhuriyet sonrasında devam eden yurtdışı eğitim faaliyetleri, 1416 sayılı "*Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun*" ile birlikte daha düzenli bir şekilde yürütülmüştür.

Cumhuriyet sonrası dönemde yurtdışında gönderilen öğrencilerin büyük bir kısmı Avrupa ülkelerine gönderilirken, az da olsa Amerika ve Japonya gibi uzak ülkelere de öğrenci gönderilmiştir. Amerika'ya gönderilen öğrenciler iktisat, bankacılık, petrol ve maden mühendisliği gibi alanlarda eğitim görmüştür. Amerika'ya gönderilen öğrencilerden birisi de Talha Sabuncu'dur. 1931 yılında Amerika'nın New-York şehrine giden Talha Sabuncu, Columbia Üniversitesinin iktisat kürsüsünde doktora eğitimini tamamlayarak Türkiye'ye dönmüş ve çeşitli görevlerde bulunmuştur.

Yurtdışına giden pek çok öğrenci gibi Talha Sabuncu da kendi uzmanlık alanında çeşitli görevler alarak ülkesine hizmet etmiştir. Özellikle Petrol Ofisi'nin kurulması sürecinde İsmet İnönü tarafından kendisine şirket müdürlüğünün teklif edilmesi ve sonrasında şirketin ilk genel müdürü olarak görev yapması, Talha Sabuncu'nun en önemli mesleki başarısı olarak öne çıkmaktadır.

Talha Sabuncu'nun Petrol Ofisi'nin kurulmasına yaptığı katkıda, Amerika'da aldığı iktisat eğitiminin etkisi olduğu görülmektedir. Dönem itibari ile dünya ticaretindeki etkisi sürekli artan Amerikan ekonomisinin Talha Sabuncu tarafından, eğitimi süresince yakinen tetkik edildiği vakıdır.

Bankacılık, dünya ticareti, iktisat teorileri ve şirketlerle ilgili çalışmaları, eğitim dönemindeki yazışmalardan da anlaşılan Sabuncu'nun, Petrol Ofisi gibi büyük bir şirketin kurucu müdürü olması, aldığı eğitimin hakkını verebilmesi için kendisine tevdi edilen bir vazife ve imkân olarak değerlendirilmelidir.

Bu bağlamda Talha Sabuncu özelinde ele alınan yurtdışı eğitim faaliyetlerinin kısıtlı imkânlarla, zor şartlarda yürütülen bir başarı ve özveri hikâyesi olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 0-18-1-2/100-113- 8/112-254. (1943, 01 21). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı.

BCA, 30.18-1.1. 5.21.4. (1922, 07 20). Ankara: Kararlar Daire Başkanlığı (1920-1928).

BCA, 30-10-0-0/133-955-22. (1941, 12 27). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 1. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 11. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 12. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 19. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 2. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 22-23. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 25. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 29. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 30. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 34. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 44. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA 30-10-0-0/142.13.5. 45. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 46. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 7. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 9. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/143-24-4. (1927, 08 22). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/182-257-10/ 212. (1941, 09 19). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-11-1-0/175-14-9. (1945, 05 31). Ankara: 30-11-1-0 / Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı.

BCA, 30-18-1-1/15.57.5. (1925, 09 13). Ankara: Kararlar Daire Başkanlığı (1920-1928).

BCA, 30-18-1-2/100-111-3/52-253. (1943, 01 09). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı.

BCA, 30-18-1-2/74-38-4. (1937, 05 07). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı (1928-).

BCA, 30-18-1-2/80-92-9. (1937, 11 11). Ankara: 30-18-1-2 / Karalar Daire Başkanlığı (1928-).

BCA, 30-18-1-2/89-128-5/212-35. (1940, 01 15). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı.

BCA, 30-18-1-2/93-103-11/212-38. (1940, 11 06). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı.

BCA, 30-18-1-2/94-21-5. (1941, 03 17). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı (1928-).

BCA, 30-18-1-2/95-42-2. (1941, 05 14). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı (1928-).

BCA, 30-18-1-2/97-127-19. (1942, 03 11). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı (1928-).

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 31. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0- / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 32. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 33. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0- / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 4. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 42. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 43. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-10-0-0/142.13.5. 5-6. (1935, 05 14). Ankara: 30-10-0-0 / Muamelat Genel Müdürlüğü.

BCA, 30-18-1-2/94-16-14. (1941, 03 03). Ankara: 30-18-1-2 / Kararlar Daire Başkanlığı.

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet. (1936, 11 03). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1940, 02 27). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1941, 02 22). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1941, 02 23). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1941, 03 16). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1941, 04 20). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1941, 12 5). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1941, 12 23). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1945, 03 31). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1945, 04 02). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1948, 05 06). Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet. (1973, 05 19). Cumhuriyet Gazetesi.

Resmi Gazete. 1416 Sayılı Kanun. (1929, 4 16). Ecnebi memleketlere gönderilecek talabe hakkında kanun. *Resmi Gazete*. S. 1169, s. 6940-6942.

Resmi Gazete. 2189 Sayılı Kanun. (1933, 05 20). Altın ve petrol arama ve işletme idareleri teşkiline dair kanun. *Resmi Gazete*. Ankara: s. 2508.

Resmi Gazete. 5169 Sayılı Kararname. (1941, 02 18). Petrol Ofisinin Kurulması. *Resmi Gazete*. Ankara: s. 495.

Resmi Gazete. (1996, 07 07). POAŞ'a Ait M/T Talha Sabuncu Tankerinin Özelleştirilmesi. *Resmi Gazete*. s. 1-2.

Telif Eserler

AKYÜZ, Y. (2001). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Alfa.

ASLAN, C. (2014). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim Bilimleri Alanında Yurt Dışına Öğrenci Gönderilmesi Olgusu (1923-1940). *Yayınlanmış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BERKES, N. (2014). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ERDOĞAN, A. (2009). Türkiye'de Yurduşına Öğrenci Gönderme Olgusunun Sosyolojik Çözümlemesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İÇKE, A. (2015). Atatürk Dönemi Yurt Dışı Eğitimi (1923-1938). *Yayınlanmış Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KIRPIK, G. (2015). Yurtdışına Öğrenci Göndermenin Tarihî Meseleleri. *Eğitime Bakış*, 11(34), S. 11-20.

KOÇAK, C. (2006). Osmanlı Türk Geleneğinde Modern Bir Toplum Yaratma Projesi Olarak Anayasanın Keşfi, Yeni Osmanlılar Ve Birinci Meşrutiyet. *Cumhuriyet'e Devreden Düşünce Mirası Tanzimat Ve Meşrutiyetin Birikimi* (S. S. 72-82). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.

BİUM, (1935). *Maarif İstatistikleri 1933 – 1934*,. İstanbul: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü.

Petrol Ofisi. (2011). *Petrol Ofisi - 70 Yıllık Yolculuk 1941-2011*. İstanbul: Petrol Ofisi AŞ.

SABUNCU, P. (2013). *Ziyarı Değil*. İstanbul: Yaz Yayımları.

SOMEL, S. A. (2010). *Osmanlıda Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

ŞARMAN, K. (2019). *Türk Promethe'ler Cumhuriyet'in Öğrencileri Avrupa'da (1925-1945)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ULU, C. (2014). 1416 Sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun Ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamalar. *Tarih Okulu Dergisi*, S. 495 - 525.

YILDIRIM, S. (2005). Eğitim Amacıyla Yurtdışına Gönderilen Öğrenciler (1940-1970): Prospograf Bir Çalışma Örneği. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

BP. (2020, 04 30). *Tarihçe*. BP Türkiye: https://www.bp.com/tr_tr/turkey/home/biz-kimiz/turkiyede-bp/tarihce.html adresinden alındı

Shell. (2020, 04 29). *Shell Markası*. Shell Türkiye: <https://www.shell.com.tr> adresinden alındı

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2020, 04 30). *Tarihçe*. <https://www.ticaret.gov.tr/kurumsal/tarihce> adresinden alındı

TDK İktisat Terimleri Sözlüğü, 2. (2020, 03 20). *Türk Dil Kurumu*. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> adresinden alındı

TDK Tecim Maliye Sayışmanlık ve Güvence Terimleri Sözlüğü, 1. (2020, 03 20). *Türk Dil Kurumu*. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> adresinden alındı

Ekler

Ek 1. Talha Sabuncu'nun Amerika'da çekilen fotoğrafı



Ek 2. Talha Sabuncu'nun Petrol Ofisi Umum Müdürü olarak atanmasına ilişkin yazı.

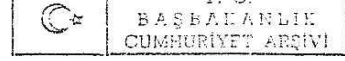
T. C.
BAŞVEKÂLET
KARARLAR DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Karar sayısı

2

15790

Kararname



14/2/94I tarih ve 2/15169 sayılı kararname ile ihdas ve kadrosu 10/3/94I tarih ve 2/15374 sayılı kararname ile tasdik edilen 600 lira ücretli Petrol Ofisi Umum Müdürlüğüne 500 lira ücretle İstanbul mntaka Ticaret Müdürü Talha Sabuncunun tayini; Ticaret Vekilliğinin 5/3/94I tarih ve 6/176I sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 17 Mart 1941 kabul olunmuştur .

REİSİCUMHUR

İsmet İnönü

Bş. V.

B. F. Kayday

Ad. V.

H. Mememiz

M. M. V.

S. Akkaya, F. Akkaya

Da. V.

Ha. V.

S. S. S.

Ma. V.

A. Akkaya

Mf. V.

Y. Günel

Na. V.

A. F. Cebesoy

İk. V.

S. İ. M. V.

D. H. Akkaya

G. İ. V.

B. Karaday

Zr. V.

M. Akkaya

Mü. V.

C. K. Y. Kayday

Ti. V.

M. Ö. Ö.

030 18 01 02 94 21 5